

Kruytzer, spreekt een woord van hartelijke dank voor de prettige ontvangst en de leerzame avond. Na sluiting gaan allen voldaan naar huis met de belofte terug te komen.

NIEUWS UIT VENLO EN OMGEVING

De Heer Sijbers schrijft:

Op aandrigen van de heer H e r m a n s meld ik U de vondst van een pracht neotenisches exemplaar van de Kleine watersalamander, *Triturus vulgaris* in een met zeer koud grondwater gevulde kleigroeve te Tegelen, ongeveer 15 april 1961. Het diertje is voor een gewone salamander m.i. flink uitgegroeid: brede kop, flinke kieuwen, rug heel licht vuil-bruin, buik bijna kleurloos. Blijft natuurlijk doorlopend in het water, liefst onder waterplantjes en de kurkschors. Eet goed en voelt zich blijkbaar goed thuis in een klein bakje met een watertemperatuur van 20—25° C.

Tevens bericht ik U de vangst van 5 boomkikkertjes, *Hyla arborea*, 14 mei j.l. bij een poeltje in de gemeente Echt. De dieren zaten op braamstruiken, en waren 1½—2 cm groot.

Tenslotte werd mij op het einde van de maand juni 1961 een beekprik gebracht, *Petromyzon planeri*. Dit dier zit hier slechts in een beek, die ontspringt in Belfeld, en via Tegelen door de buitenvijver van het kasteel Holzmühle naar de Maas stroomt. In de bovenloop van deze beek komt het dier meer voor dan in de benedenloop. Het is jammer, dat deze volgens mij zeldzame vis zoveel door de jeugd wordt weggevangen.

EEN NIEUWE MOSASAURIER VOOR ONS LAND

Globidens belgicus (Woodward 1891)

door E. M. KRUYTZER

(Natuurhistorisch Museum, Maastricht)

Résumé. Un nouveau Mosasaurien pour les Pays-Bas. Depuis 1915 se trouve au Musée d'Histoire naturelle de Maastricht la couronne d'une dent du genre *Globidens*. Jusqu'à l'année passée elle avait échappé à mon attention.

En 1960 on trouva dans la carrière N.E.K.A.M.I. à Bemelen — petite commune près de Maastricht — une dent de *Globidens fraasi* (voir la gravure 1).

Cette trouvaille me rappela la dent *Globidens* du musée. Un examen institué m'a permis de constater que nous avons affaire ici à une dent *Globidens belgicus*, dont n'est connu qu'un seul exemplaire provenant de

la craie de Ciply (1891). Cette dent se trouve au British Museum.

Notre dent a la même forme caractéristique: comprimée et tricuspidée (voir la gravure 2).

Malheureusement nous ignorons le lieu exact où l'on a trouvé cette dent. En tout cas, l'auteur de la trouvaille, M. Caselli, nous a déclaré, quelques semaines avant sa mort, (il est décédé le 3 mai 1961) que la dent provenait de la craie du Limbourg méridional et bien des environs de Valkenburg. Cette dent constitue donc la première trouvaille de *Globidens belgicus* aux Pays-Bas.

Sinds 1915 bevindt zich in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht de kroon van een tand van het geslacht *Globidens*, een mylodonte Mosasauriër (Gr. mûlos = molensteen; odóntes = tanden). Deze tand was aan mijn aandacht ontsnapt tot verleden jaar, toen ons lid Drs. L. de Heer het museum kwam binnenstappen met een tand van *Globidens fraasi* Dollo, gevonden in het Maastrichts Krijt van de groeve N.E.K.A.M.I. te Bemelen bij Maastricht. Deze belangrijke vondst was voor mij de aanleiding de vergeten tand van het museum aan een onderzoek te onderwerpen. Tot mijn grote verrassing bleek de tand toe te behoren aan een nog zeldzamer soort, nl. *Globidens belgicus* (Woodward), waarvan 'tot nu toe maar één exemplaar bekend was en wel uit de Craie phosphatée de Ciply (Henegouwen, B.). Deze tand bevindt zich in Engeland. De kroon van onze tand heeft dezelfde typische vorm: „samen-gedrukt en driepuntig”, (fig. 2), in tegenstelling met die van *Globidens fraasi*, die maar één slijtagepunt heeft (fig. 1).

Ongelukkigerwijze is de vindplaats van onze tand niet bekend. Zij was in 1915 geschonken door de heer E. m. Caselli, die op 3 mei overleden is. Enige weken voor zijn dood bracht ik hem een bezoek en vroeg hem, of hij zich de vindplaats van de tand nog kon herinneren. Dat was niet het geval, maar uitdrukkelijk verklaarde hij, dat de tand afkomstig was uit een der krijtgroeven van Valkenburg of omgeving, daar hij in die tijd uitsluitend daar verzameld had. Hiermede kunnen wij dus een nieuwe Mosasauriër toevoegen aan de fauna van het Limburgse Krijt.

Deze ontdekking en de nieuwe vondst van *Globidens fraasi* moge de aanleiding zijn iets te vertellen over het geslacht *Globidens*. De bijzonderheden hierover zijn ontleend aan Louis Dollo (Archives de Biologie, Liège, Tome XXXIV, 1924).

Fig. 1 *Globidens fraasi* Dollo 1913Face supérieure de la dent. $\times 2\frac{1}{2}$

D'après Dollo.

Fig. 2 *Globidens belgicus* (Woodward 1891)Face supérieure de la dent. $\times 2\frac{1}{2}$

D'après Woodward.

Vroeger kende men alleen Mosasauriërs met spitse tanden. Iedereen kent deze soort tanden uit ons museum. In 1912 ontdekte Gilmore in het Krijt van Alabama (U.S.A.) een Mosasauriër met stompe kegelvormige tanden, waaraan hij de naam gaf van *Globidens* (Lat. globus = bol). Naar de vindplaats werd deze Mosasauriër genoemd *Globidens alabamaensis*. Dit dier gebruikte zijn tanden als molenstenen, waarmee het de schaal van kreeften, weekdieren en stekelhuidigen kon verbrijzelen. Alleen de voorste tanden waren spits en dienden als grijptanden.

Globidens fraasi is door Dollo ook in België gevonden (1924). Reeds vroeger (1913) had hij een nieuwe soort ontdekt van het geslacht *Globidens*, afkomstig uit Maastricht. Op 31 jan. 1913 vond Fraas, conservator van het Natuurhistorisch Museum te Stuttgart, een rechter onderkaak met drie tanden in het Krijt te Maastricht, welke hij aan Dollo zond. Deze ontdekte weldra, dat hij hier te doen had met een nieuwe *Globidens*, die hij de naam gaf van *Globidens fraasi*. Dit holotype bevindt zich in het Kon. Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel (vroeger Kon. Natuurhistorisch Museum van België). Dit is het stuk, waarvan Umbgrove in zijn „Ons land 70 miljoen jaar geleden” (1956) zegt, dat hij het slechts

mocht zien, terwijl hij zijn beide handen op de rug hield (blz. 128). Hij vergist zich echter, wanneer hij meent, dat van *Globidens fraasi* slechts drie vondsten bekend zijn, te weten die van 1913, die van hem zelf en de door Faugas Saint Fond afgebeelde (plaat XV, fig. 5). Bij een bezoek aan Brussel zag ik echter nog twee losse tanden van de St. Pietersberg uit 1913 — paratypes —, verder een grijptand van Ciply (1924), een tand uit het Maastrichtien zonder vindplaats uit 1905 en tenslotte nog drie tanden uit het Maastrichtien, afkomstig uit de collectie-Casimir Ubaghs. In 1898 heeft het museum van Brussel een grote collectie fossielen gekocht uit de nalatenschap van Casimir Ubaghs voor de prijs 5500 fr. (toen ongeveer 2700 gld.). Naar men mij te Brussel mededeelde, zijn meerdere dergelijke transacties tot stand gekomen. Er is dus zeker een belangrijk gedeelte van de verzameling Ubaghs in Brussel terecht gekomen.

De tand van *Globidens belgicus* is oorspronkelijk door Woodward in 1891 gedetermineerd als de tand van een krokodil, waaraan hij de naam gaf van *Bottosaurus belgicus*. Na de ontdekking van *Globidens fraasi* door Dollo in 1913 zag Woodward zijn vergissing in en erkende, dat de tand van 1891 ook aan een *Globidens* toebehoorde. Deze moest derhalve worden *Globidens belgicus* (Woodward).

De vergissing van Woodward heeft een tijd nagewerkt, want Leriche heeft naar het voorbeeld van Woodward enkele van de bovengenoemde tanden te Brussel ook als krokodillentanden gedetermineerd. Dollo heeft de zaak gereviseerd. Die revisie had waarschijnlijk nog niet plaats gehad, toen Umbgrove een bezoek aan Dollo bracht. Vandaar dat hij die tanden niet gezien heeft.

Wij hebben derhalve van *Globidens fraasi* behalve de drie vondsten, door Umbgrove genoemd, nog vier andere vondsten, n.l. de paratypes van Maastricht uit 1913, de grijptand uit Ciply (1924), de tand zonder vindplaats uit 1905 en de drie tanden uit de collectie-Ubaghs. De vondst van Drs. de Heer is derhalve de achtste, voor zover mij bekend, maar het blijft een zeldzame vondst.

Het voorbeeld van Dollo in 1924, de krokodillentanden aan een nieuw onderzoek te onderwerpen, kan misschien in andere musea ook nog *Globidens*-tanden opleveren.